

МАК-23/1/3

ГОД. I, СВЕСКА 3.

ЈУЛИ-СЕПТЕМБАР 1940

ЕТНОЛОГИЈА

ЧАСОПИС ЕТНОЛОШКОГ ДРУШТВА У СКОПЉУ

Уредник
Д-Р МИЛ. С. ФИЛИПОВИЋ

С К О П Љ Е 1940
ШТАМПАРИЈА „ЈУЖНА СРБИЈА“

због дужине ноктију, не може да додирне Еванђеље месом. По завршеној заклетви, одреже нокте, који су додиривали Еванђеље и тиме сматра да је решен сваке одговорности, пошто није додирнуо руком Еванђеље, а онај део који је био материјална спона између њега и клетве не постоји више.

Ово практикују углавном Власи из Млавског и Звишског среза.

М. Пурковић

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

КРАЉЕВИЋ МАРКО У НАРОДНОМ ПРЕДАЊУ

Марково Гувно у Бериљу (Добрички срез). — У Добричкоме срезу, Бановине моравске, у хатару села Бериља, налази се велико брдо звано Марков Камен. Кроз доњи део тога брда провлачи се колско-аутомобилски пут, који води за Прокупље.

Марков Камен је пре нешто година био веома добро пошумљен, али је та шума већ готово сасвим упропаштена. Упропастили су је једним делом Лингури,¹⁾ а другим делом житељи Срби (староседесци и досељеници из Црне Горе). Брдо и данас служи за пашу козама града Прокупља и поменутога села. Скоро на највишем узвишењу тога брда налази се Марково Гувно. То је веома дивна равница. Данас је разорана у веома плодну њиву, чији је власник неки Јован Радунов, досељеник из Црне Горе.

Предање каже да је Марко на њему вро пшеницу и остало „бело жито”, и да је из Топлице, која је на најнижем крају тога узвишења, кад је било потребно да се „гувно” попрска всдом, дрвеном лопатом избацивао воду на гувно, и на тај начин уништавао прашину на њему. Где му је то жито расло, ко се старао о његовом узгоју — не зна нико ништа да каже.

Доњи део Маркова Камена, који је сдвојен од осталог узвишења оним путем што у Прокупље води, важан је због једнога камена. На највишем врху те стене, баш изнад самога пута, налази се удубљење у виду отиска од коњског копита. Оно је толико верно отиску обичног коњског ко-

¹⁾ Лингури су Цигани досељени из Румуније. У селу још има претставника оних људи који су се доселили у ово место. Кажу да их је занат преселио у нашу земљу. Православне су вере, мирни и повучени. Имају нешто и земље, али главно занимање им је: коритарство, вретенарство, „матрапазук”, а код неких и прошња.

пита да изазива велико интересовање код пролазника. У народу се одлучно тврди да је то „стопа” Маркова Шарина.

Пролазници се врло често пењу да ту стопу виде, а онда и сами додају штошта о њој, те интересовање толико расте да брзо неће избледети успомена ни на „стопу” ни на „гувно”.

Вељко Перишић

„Маркова Стопалка” у Галичнику и Марков Прстен изнад Скудриња. — У Галичнику, изнад жандармериске станице, налази се прилично велики камен, и на њему веома леп отисак људске стопе. Ту стопу овде зову Маркова Стопалка. Камен са „стопалком” је зеленкаст и веома чврст, толико чврст да би требало дуго длетом тући о исти и урезати нешто. И ту су „стопалку” приписали најдражем јунаку своје, Краљевићу Марку, под чијом се ногом и камење увртало, како тврди народ овога краја.

На неких десет минута хода од „Стопалке”, на стрмој каменитој и тешко приступачној узвишици, налази се велика и веома глатка плоча. На тој плочи види се нешто као отисак људских леђа, раширених руку и главе, или боље речено отисак човечјег тела онако како се човек наслонио уз камен, са раширеним рукама, да би се одморио и мало насунчао. Предање у своје крају вели да је Марко ту сео и наслонио се, пошто се напио воде са чешме Кофиљковице, која је у непосредној близини. Од великог терета испод Марковог тела стена се „уврнула”, како овде кажу, и тако остао лик Маркових леђа, руку, прстију и главе.

Тврди се да је ова чешма лековита. И овде народ околних села и Галичника оставља новац, да се боље прими лек.

Близу Галичника али на супротној страни Радике, изнад самога корита реке, има муслиманско насеље Скудриње. Село има око 50—100 кућа, веома лепо израђених. Изнад овога села уздижу се брегови, чији су врхови обрасли веома бујном шумом. На једном узвишењу истиче се необично леп шумски венац, обрастао по врху згуснутим биљем. У средини тога венца налази се голо земљиште, облика неправилне кружне површине, или како би наш народ рекао „плоча”. Тај огледели део, опкољен одасвуд бујним шумским биљем, називају у Галичнику и околним селима Марков Прстен. Ево шта предање о њему вели:

Пре Краљевића Марка, и то оголено место било је необично дивно пошумљено. Али, причају стари Галичници, једнога дана Марко је нешто намргођен стајао на ономе истоме камену са „стопалком”. И да би дао мало одушка своје мамурлуку, дограбио је један велики плочасти камен,

и завитлао са њиме преко Радике и преко села Скудриња. Камен је пао на то, данас оголело, место, притиснуо тада веома бујну шуму и до корена све уништио. Како је камен био сувише тежак, то је уништио за сва времена биљке на томе месту. Од тога времена то је место остало непошумљено.

Вељко Перишић

Марков Камен у Букову (Срез бољевачки). — Према предању, Краљевић Марко малим прстом бацио је громадну стену с Ртња на Тупижницу, а с Тупижнице на буковски пристранак према селу Врбовцу. На стени се, по веровању, и сад познају стисци Маркове руке, коњске копите и псеће шапе. Камен је одувек стајао изнад пута у рашћаку. Но једне године, ваљда услед великих киша, камен склизне испод пута. После тога догађаја наступила је страшна суша. Сељаци су поверовали да је суша настала услед померања те стене, те се сакупе многобројни сељаци и уз велике напоре врате стену на њено старо место, изнад пута. И сад тамо стоји.

Мил. Јел. Милошевић

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ

Владислав Скарић: Старо рударско право и техника у Србији и Босни. Посебна издања Српске Краљевске Академије, књ. СХХVII, Београд 1939, с. 117.

Влад. Скарић, бивши директор сарајевског Музеја, марљив истраживач на пољу историје и историске географије, особито за питања која се тичу пређашње Босне, дао је овога пута једно дело ширега значаја. То је први рад ове врсте код нас, јер је за ту врсту студија требало врло широко познавање извора, што је г. Скарићу, који је и одличан зналац турског језика, било знатно олакшано. Проф. Скарић је у овом делу приказао старо рударско право и рударску технику у Србији и Босни у току средњег века, управо од 13 века када почиње интензивнија експлоатација наших рудника па кроз турско доба, док није почео модеран рад и по нашим рудницима. Сем грађом из историских извора, Скарић се је служио и описима примитивног рударског рада код нас у ком се је очувало много старине, па је и сам прикупљао обавештења те врсте.

Главни рудари код нас у средњем веку били су Саси, странци, који су уживали и нарочите повластице. Пошто су наши извори оскудни грађом о техничкој и правној организацији тог рада, Скарић сасвим умесно претпоставља да она није била много друкчија него у чешким и немачким рударским крајевима: у много случајева утвр-